

KERTINĖ
PARAŠTĖLietuvių rezistencija
prieš vokiečių represijas

Nūdien istoriniai įvykiai seka vienas kitą tokiu greičiu, kad net ir netolimą praeitį pradėdame pamiršti. Visgi mūsų tautos istorijoje yra daug prisimintinų dalykų, kuriuos privalu plačiau viešumon iškelti.

Užmarštin jau slenka 1943 metų kovo 16-17 dienos, kada Antrojo pasaulinio karo metu Lietuvą okupavę vokiečiai, norėdami priversti lietuvių jaunimą stoti į jų kariuomenės dalinius, uždarė Vilniaus universitetą bei kitas aukštąsias mokyklas ir suėmė 46 asmenis kaip Lietuvos iškaltus.

Nuo šio įvykio, kurį šį mėnesį prisimename, prabėgo jau 45 metai.

Vokiečių - sovietų karas prasidėjo tuoj po Lietuvos išgyvento siaubo - sovietų okupacijos ir masinio žmonių tremimo į Sibirą. Nepaisant visų baisumų, vos Hitleriui įžengus į Lietuvą, pradėjo veikti rezistencija: susidarė laikinai vyriausybė, stengiasi atstatyti tvarką ir bandyti į savo rankas paimiti krašto administravimą. Vokiečiai vyriausybės nepripažino, ir vėl sunki okupacija prisilėgė Lietuvai. Siautėjo bausis gestapas, vyko ūkiškas išnaudojimas, suėmimai, žiauriausias žydų šaudymas, teroras...

Po Stalingrado katastrofos nacių žurumai dar padidėjo, žmonės buvo varomi darbams Vokietijoje, jauni vyrai verčiami stoti į jų kariuomenės dalinius. Tačiau, kai vokiečiai, nesiskaitydami su tarptautine teise, paskelbė mobilizaciją okupuotame krašte, pagrindžio rezistencija sugebėjo paveikti vyrus taip, kad nesudarė nė vieno lietuvių SS dalinio. Įsiūtę naciai tada ir uždarė aukštąsias mokyklas ir paėmė 46 iškaltus. Gestapo viršininkas Jegeris paskelbė, kad jeigu lietuviai nestos į jų kariuomenę, visi iškaltai būsia sušaudyti.

Iškaltų tarpe buvo įvairių profesijų, įvairaus amžiaus ir padėties žmonų, daugelis gerai žinomų lietuvių visuomeni: Baula Kazys (1908-1943), Blažys Vincas (1885-1973), Bredikis Juozas (1885-1965), Budrys Ignas (1885-1943), Buragas Petras (1899-1986), Butkus Vladas (1900), Čiurberis Jonas (1914), Darginavičius Adolfas (1886-1974), Darginavičius Vladas

(1918-1982), Germantas Pranas (1903-1945), Grigas Bronius (1902-1943), Januševičius Antanas (1892-1943), Jurgutis Vladas (1885-1966), Kantvilas Aleksandras (1920), Katinauskas Jonas (1905-1973), Kerpė Petras (1880-1919), Kiškis Petras (1900-?), Kriaučiūnas Mečys (1914-1970), Kučinskis Antanas (1900), Kuprenas Kazys (1915), Lipniūnas Alfonsas (1905-1945), Liudžius Antanas (1905-1983), Mackevičius Mečislovas (1906), Mackonis Rapolas (1900-1982), Mačiokas Mykolas (1899-1946), Malinauskas Jonas (1908), Masaitis Zigmas (1903-1943), Masiulis Petras (1894), Meilus Vytautas (1913), Narakas Juozas (1899), Noreika Jonas (1910-1946 ar 1947), Pečiūnaitis Mykolas (1908), Puodžius Stasys (1896-1943), Puskunigis Leonas (1910), Rakū-

Dagys „Niekam nenusilenkiau“ Medžio skulptūra, 1976

nas Kazys (1900), Rimašauskas Jonas (1920-1972), Sruoga Balys (1896-1947), Stanevičius Vytautas (1913), Starkus Antanas (1901-1975), Šernas Jonas (1910-1978), Tumėnas Algirdas (1909-1943), Tumėnas Vytautas (1906-1943), Valenta Juozas (1911-?), Valiukevičius Jurgis

Iš galvos neiššeinantys pokario vargai

Vlado Dautarto romanas „Atsisveikinimas su negrižtančiais paukščiais“

PETRAS MELNIKAS

Okupuotoje Lietuvoje Pergalės žurnale (1987, Nr. 3 ir 4) spausdinto Vlado Dautarto romano „Atsisveikinimas su negrižtančiais paukščiais“ turinį kartojasi daugelio rašytojų ten vartojamas būdas - formulė: grįžimas iš miesto ir pasikeitusių tėviškės, radimas ten savo namų pamatų ar kelių medžių, kolektyvizacijai bei melioracijai nušlavus visą žmogaus praeitį. Panašiai, kaip amerikiečių filme (rodos, 1986 m.) „Trip to Bountiful“, kur sena moteri abėga iš vedusio sūnaus šeimos globos ir randa savo kaimelį ir namus tuščius ir apleistus, tačiau dėl kitų priežasčių - dėl ūkio nenašumo ir kt.

Dautarto romane Vaclovas nekentė mechanizacijos, automobilio. Kaime jis atgaivina savo praeitį, valkiudamasis po apylinkes, kalbėdamas ir gyvenamas su dėde, žuvaudamas, įsižiūrėjęs į Agnė, lyg nekėsdamas judraus brigadininko, naktį nueidamas prie savo apleistų namų. Pamažu išdygsta jo nemaloni praeitis, vargai ir daug keistų charakterių, vienaip ar kitaip tarp savęs surišę. Visa yra labai komplikota.

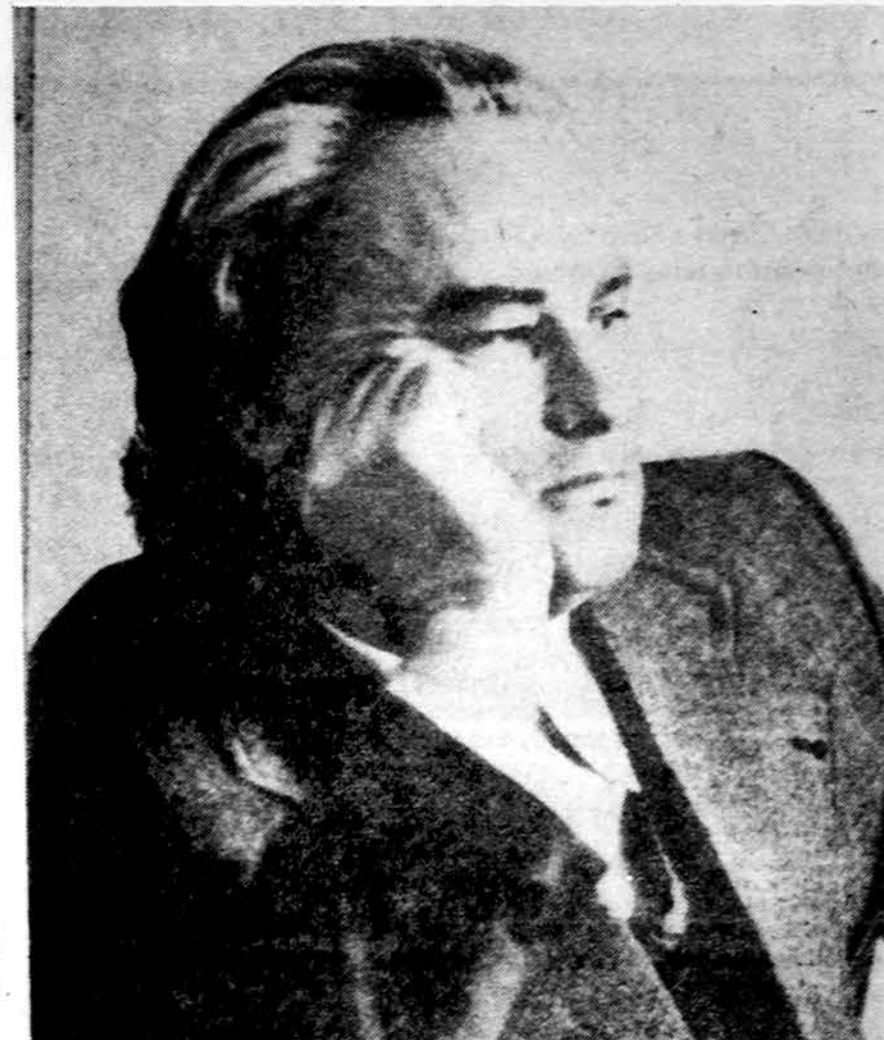
Iš krenta Vaclovo tėvas, buvęs geras ūkininkas Nepriklausomybės laikais, prie vokiečių slėpęs raudonąją partizaną, už tai suimtas ir pa-buvęs Vokietijoje, prie rusų grįžęs, po karo buvęs kažkokiu kaimo pirmininku. Bet, įsikrovus į jo namus „miškiniais“, kartą

ten nušaukiamas žmogus, ir tėvas tardomas ir laikomas kalėjime. Tačiau Vaclovas Vilniaus institute savo biografijoje užrašo, kad tėvas miręs, kadangi jis nori patekti į mokslo laivą.

Vėliau, kai tai išaiškinama, Vaclovas yra pašalinamas už melą ir ilgai neranda dėl to darbo. Gyvena pas vargšę lenkų Roželę vargingai, kol pagaliau tėvo slėptas raudonasis partizanas, jau prasimušęs tarnyboje, jam pasiūlo kreiptis pas Balį, kuris daug tokių „susitepusių“ yra priėmęs į darbą. Balys jį priima. Darbe Vaclovas su komandiruotėm važinėja į kaimus, kur susiduria su „miškiniais“, jį perspėjantiais, su Šermukšniu (turtingu ūkininku, kuris buvo nušovęs jo pirmąją meilę Albiną - komjaunuolę) ir stribu Dobilu, kariavusiu prie Berlyno prieš vokiečius su rusais. Patenka į jų susirėmimus, apsišaudymus.

Įdomi romano vieta, kai ir Vaclovo geras viršininkas Balys nukentė nuo santvarkos, turbūt už priėmimą į darbą „susitepusių“ tarnautojų, ir yra labai pažeminamas darbo etatų skalėje. Balys - paprastas, draugiškas žmogus, aplankantis Vaclovą lūžtančiame pastate (buvusiame vienuolyne), bet nesakantis, kodėl jį pažeminę tarnyboje. Tai žmogiškas susitikimas tarp dviejų nukentėjusių.

Prieš romano pabaigą sužinome, kad Vaclovo tėvas reabilituotas, nors miręs. Balys

Vladas Dautaras

ragina Vaclovą tęsti mokslą. Viešint kaime, dėdė Karolis, važiuodamas karieta, užmušamas keliai taisančio sunkvežimio ir laidojamas. O Vaclovas su Agnė grįžta į miestą ir nežinia, ar jie susituoks. „Juk ir nemylint galima prie žmogaus priprasti. Gulsim kartu, valgysim kartu... Kartu su Agnė lankysiu tėvų kapus... Gėlių nuvešim. O Mykolui Migliui - amerikoniui - rašysim laiškus - siųsim nuo-

traukas ir kviesim atvažiuoti. Tegų pamato brolio kapą, tėviškę... Aš skubėsiu į tarnybą. Agnė taip pat kur nors skubės. Susitiksim Roželė... Ir vis dėlto kam visa tai, kam?..“

Romanas baigiamas tokiu egzistenciniu klausimu: „Kam visa tai, kam?..“ Kam reikalingas toks gyvenimas, kuriame prarado savo tėvą, savo pirmąją meilę ir dėdę po sunkvežimio, kaimietiška nekęsdamas mechanizacijos, automobilio smirdančių dūmų. Tai gan drąsus galvojimas 20-tame amžiuje, ypač santvarkoje, kuriai progresas yra aukščiausias tikslas.

Romane įdomūs kaimo ir gamtos vaizdai, meilė žemei. Aprašomas gegužės pirmos dienos žygiavimas prieš tribūną, kurioje Vaclovas nuobodžiauja. Išdygsta partizanų ir stribų susirėmimai, kuriuose vieni ir kiti beveik vienodai traktuojami. Tik „miškinis“ vadas Šermukšnis atrodo truputį sukarikatūrintas,

primityvus. Nei iš šio, nei iš to šokiuse, sakydamas, kad Lietuva liūdi, o jūs kojas miklinate, priverčia komjaunuolę Albiną klaupstis, kalbėti „Tėve mūsų“ ir vėliau ją nušaukia, o Vaclovą išstumia pro langą Šermukšnio sūnus, jį išgelbėdamas.

Dėdė Karolis yra lyg perdėtas seno kaimo išminties tipas, klisė. Balys - originalus charakteris, viršininkas su žmogiškais bruožais. Vaclovo tėvas atrodo per daug nuo visų okupacijų kentėjas, gal tik tam, kad autorius galėtų per jį parodyti visus galimus vargus, keičiantis santvarkoms ir negalint visom įtikti.

Romano herojus Vaclovas - ramus žmogelis, kuris pateko į istorijos ratus, ir pats nieko daugiau negali padaryti prieš jį spaudžiančius ir draskančius dantračius. Nori gyventi, meluoja institutui, kad jo tėvas miręs, visą laiką reikalingas kieno nors pagalbos, prasimušusiųjų į aukštesnes vietas globos, patarimų. Atrodo, lyg jis negyventų savame krašte, bet tarsi išėjęs iš pradžių Amerikoje, kai viskas jam atrodo yra prieš jį ir reikia laviruoti, imant nekentimą darbą ir taip toliau. Vaclovas tuo skiriasi nuo vaizduojamųjų Lietuvoje savim pasitikinčių tipų ir kartais yra labai įtikimas charakteris, nežinantis kaip prisitaikyti, bailus, bet žmogiškai bailus.

Išėjimas rašytojai okupuotos Lietuvos periodikoje paprastai vadinami senais. Bet ir šios knygos autorius jau pasiekęs 60 metų, taigi senas. Vladas Dautaras, gimęs 1927 metais žvejų (Nemuno žvejų) šeimoje Šilėlyje, studijavęs filologiją ir istoriją Vilniaus universitete, redaktorius žurnaluose ir parašęs *Panemunės apsakymai* (1958 m.), *Jūros spalvos* (1960 m.), *Kai nurausta putinas* (1963 m.), *Lakštingalų naktis* (1965 m.), pasižymi gamtos meile, ryškia kalba ir ramiu pasakojimu. Ypač daug yra rašęs apie žvejus ir žuvinimą noveliu, apsakymų ir miniatiūrų. Senatvė jam nepakenkė, ir jis, atrodo, vis brenė, kol praktika privedė prie šio gan atviro romano.

Stasio Žilėvičiaus nuotrauka, daryta Rumšiškoje, Lietuvoje, iš Lietuvių fotografų išvykoje šešioliktosios metinės

parodos, vykusios 1987.X.23-XI.1 Čiurlionio galerijoje, Jau-nimo centre, Chicagoje.

Šiame numeryje:

Lietuvių rezistencija prieš vokiečių represijas • Vlado Dautarto romanas • Etnografija ir lietuviškas jaunimas • T. Lapio novelė • Profesorių Antaną Maceiną prisimenant • Alfonso Tyruolio eilėraščiai • Panama City, FL teatruose

Minėjimo programą sudarys abiejų buvusių iškaltų, prof. Mečislovo Mackevičiaus ir inž. Pilypo Naručio, kalbos apie lietuvių rezistenciją Antrojo pasaulinio karo metu. Ištraukas iš Balio Sruogos atsiminimų apie Stutthofą - *Dievų miško* - skaitys Pedagoginio lituanistikos instituto lektorius Robertas

Etnografija ir lietuviškas jaunimas

ARVYDAS ŽYGAS

Vėlyvos vasaros sekmadienio popietė. Jau visi sugrįžę iš bažnyčios, pavalgę didžiulius sekmadienio šeimos pietus, užsiėmę ruošiasi rugiapjūtės darbams. Švelniai šilti saulės spinduliai nudažo rugių laukus auksinėmis spalvomis, o rugiai švelniai linguoja bareliais, vėjo glostomi, žydrai mėlyno dangaus fone. Aš sėdžiu baltame kambaryje, ant senos medinės kėdės prie didelės lovos. Lovoje atsėdęs baltu senutė, apsigobęs baltu skarele, dainuoja vestuvinę raudą, kurią buvo iš savo močiutės išmokusi. Jos rankose juoda maldaknygė, kurią jina laiko prispaudusi prie širdies. Stefanija Januškienė, šio kaimo vadinama „dainų karaliene“, nenoriai sutiko šiandien dainuoti, nes jos žodžiais: „pavargau, vaikelai, nebeldinu, dabar atėjo man laikas tik laukti, kol Ponas Dievulis mane pasims pas save“. Šiaip taip, ilgiai prašydamas, jos prisipašau nors keletą dainų padainuoti man į magnetofoną, nes atvažiuavau „net iš tolimos Amerikos senų dainų išmokyti“. Pastebiu, kaip jai bedainuojant jos baltas, baltas veidas atgauna ružavą atspalvį ir pasirodo ašaros jos mėlynoje akyse.

Už lango žaidžia besijuokiantys vaikučiai, vaikšto po kiemą žąsų būrys, ir retkarčiais sušlama obelys, tuluose suloja šunys arba sučiurena maži paukšteliai. Klausydamas šio švelnaus balso, pajuntu, kaip mano siela pasidaro amžina ir begalinė, pradeda vaikščioti po rugių laukus ir beržų šventoves, jungdamasi su žeme ir su praeitimi, kuri joje išsilo. Juntu, kad sugrįžau namo po labai ilgą kelionę ir žinojau jau tada, kad šios gyvenimo dienos liks pačios brangiausios mano atmintyje.

Grįžęs į Chicago po pirmos vasaros Punksko-Seinų krašte, bandau per skaidres ir magnetofono juosteles atkurti tą stebuklingą jauną kitiems ir parodyti, kad yra šioj žemėj brangi pasakų šalis, apie kurią buvome tiek girdėję liuanistinėse mokyklose. Viena ponia po paskaitos man pataria nenaudoti

Punksko-Seinų krašto dainininkė 1980 metais. Nuotrauka Arvydo Žygo

tokių žodžių kaip „nuostabus“ ir „stebuklingas“, nes „per naiviai“ skamba. Kitą vasarą, sugrįžęs į kaimą, esu pasirodęs nebūti toks „naivus“, bet po trijų mėnesių tenka skirtis su Punksku tikrai ašarojant ir jaučiant, lyg turėčiau išvykti iš brangios savo tėviškos. Neišvengiau „naivumo“ ir per tolimos vasaros, vis sugrįždamas į kaimą ieškoti savo praeities ir gaivindamas savo sielą pažintim su brangiuoju šio krašto jaunimu.

Bandydamas šiuos pergyvenimus perteikti savo bendraamžiams, pajutau, ką reikš gyvenime vienišumas. Gal čia tikrai buvo naivumas, t.y. tikėtis, kad mano bendraamžiai bandys suprasti tai, ką patys nėra pergyvenę. Vis tiek pasiryžtu toliau, tiek vadovaudamas jaunimo stovyklose, tiek mokytoja-

damas liuanistinėje mokykloje, įvesti savos kultūros pažinimą per lietuvių liaudies dainas, žaidimus ir papročius. Mane vargino didelė lietuviškojo jaunimo nutautimo problema, ir tikėjau, kad žmonės nebūtų taip lengvai savo tautos išsižadę, jeigu jie būtų turėję progos ją intymiai pažinti ir pamilti. Dėstydamas Pedagoginiame liuanistikos institute, pradėtu jausti, kad jaunimas yra pasiekiamas per tautosaką, ir kyla mintis bandyti steigti jaunimo etnografinį ansamblį. Galvoju, kad jeigu jaunuolis turės progos pats išgyventi lietuvių liaudies svajones ir rūpestius per dainas, oracijas, darbus ir pokalbius, jisai geriau suprastų šios pasaulėjautos grožį ir turtingumą.

Stefanija Januškienė dar ilgai nesulaukė „Pono Dievulio kvie-

timo“. Tą pirmą vasarą ją dar daug kartų aplankiau, o jina jau buvo pasveikusi ir vakarais eidavome kartu pasivaikščioti, „atsisveikinti su saule“. Iš jos, kaip ir iš kitų Punksko krašto dainininkų, pažinau dainų šventumą:

*Oi dainos, dainos, jūs mane tik vieną
Galit pralinksminti ir pasaldyt
dieną.
Dainuotų laimę, dainuotų
nelaimę,
Linksmiuos bėdų, net drebanč
baimę.*

Nebuvo abejonės, kad Kilcėnų kaimo „dainų karalienės“ Stefanijos Januškienės ryšas padainuoti dar keletą dainų „tam jaunuoliui iš tolimos Amerikos“ padėjo atidėti Pono Dievulio kvietimą dar beveik metams. Kitą pavasarį, ta brangią baltą senutę, apgaubtą baltu skarele, su juoda maldaknyge rankose, iškeliauo į aukštą kalnelį pailsėti. Prisimenu, kaip sugrįžęs kitą vasarą, atsiklaupęs prie mažo medinio kryželio, padėdamas puokštę lauko gėlių virš jos širdies, girdėjau Stefaniją Januškienę bedainuojančią mėlynose žydinčio lino pievose. Šitokiais prisiminimais dažnai kovodavau prieš gyvenimo nuovargį.

Per išstisus šimtmečius, iki pat dvidešimtojo amžiaus pradžios, lietuviškoji tautinė kultūra vystėsi daugiausia žemdirbių visuomenėje. Per tamsiausius mūsų istorijos laikotarpius Lietuvos kaimas išsaugojo lietuvišką sielą nuo sunaikinimo. Šio šimtmečio pradžioje didelė dalis tautos perėjo gyventi iš kaimo į miestą. Tačiau šis perėjimas, reprezentuojantis pažangą, nuskurdino tuos tautiečius, kurie kaimo atsižadėjo. Lietuvių liaudies, gyvendama tūkstančius metų kaip žemdirbių tauta, sukūrė turtingą filosofinę sistemą, vadinamą pasaulėjauta, per kurią buvo išreiškiamas šio gyvenimo kelionės prasmė. Jos pagrindą sudarė pagarba ir meilė gamtai ir vienas kitam. Susipažindamas su kaimu ir lietuvių tautosaka, supratau, kad šios liaudies sukurto gyvenimo taisyklės buvo aiškiai išreiškiamos per dainas, papročius, pasakojimus ir liaudies išmintį. Išlikti lietuvių, tuo labiau svetimam krašte, neužteko vien tik lietu-

višką maistą valgyti ir lietuvišką renginį nueiti. Buvo dar svarbiau neprarasti žmogiškos pagarbos, rūpestingumo, darbštumo, vaišingumo ir kitų vertybių, taip aiškiai lietuvių liaudies pasaulėjautoje išsaugotų. Dvasinis nutautimas žmogui labiau nuskurdina negu fizinis nutautimas.

Vieną vakarą, rinkdamas dainas Žagarių kaime, netoli Eglinės piliakalnio, pasiprašiau nakvynės pas neturtingą lietuvi ūkininką. Kai atsėdome prie stalo vakarieniauti, nustebau sužinojęs, kad kartu su jo šeima vakarieniauo trys darbininkai lenkai. Po vakarienės neįsėdau nepaklausęs savo šeimininko, kaip jisai galėjo sėdėti prie paties stalo ir taip vaišingai maitinti žmones, kurie buvo tiek daug skriaudūs lietuviams padarę šitame krašte. Jis man atsakė, kad prie jo stalo nėra nei lenko, nei vokiečio, nei lietuvių, o tik tai viena Dievo šeima. Aš tą vakarą gal pirmą kartą supratau, kas yra malda.

Jau beveik dešimt metų prabėgo nuo tų nuostabių dienų, kada susipažinau su linų laukais, beržų miškais, naujagimiais gandrais ir kitais paprastais žemės stebuklais. Dirbdamas su

jaunimu, ieškojau priemonių tuo nepaprastu mūsų pasaulėjautos turtingumu pasidalinti. Iš dalies, etnografinis ansamblis duoda pradžią tam pažinimui, bet yra kiekvieno žmogaus asmeniška pareiga pačiam toliau ieškoti.

Šį šeštadienį Pedagoginio liuanistikos instituto studentai keliom valandom pavirš lietuvių kaimiečių ir persiims liudies dvasia. Jų pokalbiuose ir dainose bus išreiškiamą mažytį dalelę brangios lietuvių liaudies pasaulėjautos. Jie kalbės apie pagarbą žemei ir gamtos jėgoms, sutiks tekantį motiną saulei ir atsisveikins vakarinę žvaigždę su giesmėmis. Jie padėkos Perkūnui ir derliaus dievams už apsaugą nuo piktų dvasių ir visokeriopą palaimą. Jie džiaugsis brandžiu derliumi, gyvens žemdirbystės rūpesčiais ir parodys vienas kitam pagarbą ir paslaugumą, kai kaimynas eis padėti kaimynui rugių pjauti. Per kelias valandas antros kartos lietuviukai, dauguma Lietuvos dar nematę, atkurs Džukijos kaimą Chicagos scenoje. Šis jaunimas bandys priminti Chicagos visuomenei, kad lietuviškoji kultūra yra turtinga ir vertinga, ir kad lietuviybė yra verta daugiau darbo, dėmesio ir

pastangų, negu jai paprastai yra skiriama.

Teko man daug kartų girdėti mūsų visuomenėje pasisakymų, kad nusibodo tos senos, liūdnos dainos, nes jos nuobodžios ir negražios. Man visuomet buvo tokių žmonių gaila, nes jutau, kad tai kyla ne tiek iš nesupratimo, kiek iš bandomo pabėgti nuo savo praeities. Būtų tas pats, jeigu mums nusibostų mūsų močiutės, nes jos pražilusios ir susiraukšlėjusios. Žmogiškajame saulėlydyje atsiranda kitoks, dar brangesnis grožis.

Tikejau, kad šis jaunimas lietuvių liaudies grožį atpažins, supras, įvertins ir pasisavins ir kad tai sustiprins jų pastangas taip lengvai nenuatausti. Norėčiau pasidalinti savo džiaugsmu su skaitytojais, kad turime savo tarpe toki puikų jaunimo būrį. Jų tarpe nėra dirbtinių susiskirstymų, susiskaldymų pagal ekonominius luomus, organizacijas, garbingas arba paprastas kategorijas. Atvirkščiai, jų tarpe matyti pagarba ir draugiškumas vienas kitam. Nėra abejonės, kad šis jaunimas yra kitoks, negu mes buvome, ir kad jisai yra vertas mūsų pagarbos, dėmesio ir paskatinimo. Kai pasižiūriu į savo

(Nukelta į 4 psl.)

Kartų bendravimas lietuviškame kaime, Punksko-Seinų krašte (1980 m.)

Nuotrauka Arvydo Žygo

T. Lapis

Apie šunis ir žmones

Nešdama suklostytus skalbinius į miegamąjį, Julija pamatė pro didžiojo kambario langą, kitą pusę gatvės, du šunis. Šunys buvo labai panašūs vienas į kitą, lyg išlieti iš tos pačios formos, tik vienas didelis, o kitas mažesnis. Jų juodi trumpi kailiai blizgėjo sauleje, ir Julijai pasirodė, lyg jie būtų apvilę elegantiškais frakais ant smėlio spalvos marškinių. Šunys uostinėjo orą, iškėlę ilgas, kumtelėjusias nosis, ir karpė ausimis, lyg kažin ką stengdamiesi išgirsti, ar galvodami, ką jiems toliau daryti. Viską, ką vyresnysis darė, jaunesnysis kartojė. Didysis žiūrėjo į rytus, ir mažasis ten pakreipė galvą; didysis atsuko į vakarus, ir mažasis žiūrėjo tenai. „Kaip du kilnūs profiliai ant seno medalio...“, pagalvojo Julija. Dickis atsigulė ir padėjo galvą ant šaligatvio, ir šalia jo išsitiesė mažiukas, nenuleisdamas žvilgsnio nuo vyresniojo.

Atlėkė iš apačios Aguonėlė ir, pripuolusi prie lango, ėmė loti. — Tylek, Agute, netriukšmauk! — Aguonėlė nustojo lojusi, bet vis po truputėlį urzgė.

Julija padėjo skalbinius į šalį ir susidomėjusi sekė šunis. Šunys buvo niekad nematyti jų apylinkėje. Negalėjai sakyti, kad tai valkatos, nes atrodė gerai prižiūrėti, ir jų išraiškose nebuvo matyti baimės ar nepasitikėjimo. Bet jie neturėjo apykaklių, nei jokių ženklų. Julija šūktelėjo Albertui į jo kambarį, kad pasižiūrėtų į šunis.

— Turbūt motina su sūnum, labai jau jie panašūs, ir labai laikosi kartu...

— Tik jau tu palik juos ramybėje, — atsiliepė Albertas. — Kaip rado kelią čia, taip ras ir atgal. Matyt, kokių kaimynų.

— Atrodo, kad jie nelabai orientuojasi... — Julija dar minutėlę pažiūrėjo į atsigulusius ant

šaligatvio šunis ir nuėjo į miegamąjį. Tvarkydami girdėjo, kaip Albertas atsakė telefoną ir su kažkuo kalbėjosi.

— Kas skambino?

— Ach, vėl tas nuosavybės pardavimo agentas...

— Juk aš jo prašiau, kad paskambintų! Ką tu jam pasakei?

— Na, pasakiau, kad mes dar neapsisprendė ir kad pranešim jam...

— Nežinau, kiek tu ilgai nori laukti, — nepatenkinta bumbėjo Julija. — Bergeriai jau išsikraustė, Dooley namai atiduoti pardavimui, o Campbell gatvėje mačiau jau dvi juodas šeimas. Negi liksi gyventi čia vienas pats tarp juodų...

— Jeigu turėčiau daug pinigų ir būčiau jaunesnis, tai nesprieščiau išsikraustyti kur į gražią apylinkę, į didesnę, naujesnę namą. O dabar, nematau reikalo bėgti su visais panikieriais...

— Tu tik tingi pasijudinti, — pyko Julija.

— Kodėl, tu galvoji, visi kraustosi: ar manai be pagrindo, taip sau? Žmonės nėra visiškai kvailiai, jie mato, kas darosi, kai apylinkė pasikeičia...

— Todėl, kad nematau rimto pagrindo, todėl ir tingiu. O žmonės yra kaip avys, viena avis bėga, ir kitos iš paskos...

— Aaa, — Julija numojo ranka ir išėjo iš Alberto kambario. Nuėjusi į rūsi, vyrui negirdint, ji išsuko nuosavybės agento telefono numerį.

— Mrs. T, what's up? — atsiliepė žemas balsas. — Jūsų vyras, matyt, nenori parduoti?

— Jūs jo neklausykite. Aš jį perkalbėsiu. Jūs tuo tarpu pasidairykite mums panašų namelį kur nors už Palaski gatvės į vakarus. Aš jau

ji atvešiu apžiūrėti, o kai pamatys, ir išsijudins. Bet čia pasilikti aš nenoriu, visi mūsų kaimynai parduoda.

— That's for sure, jūs teisingai elgiatės, Mrs. T. Nesirūpinkit, aš viską sutvarkysiu, jūs abu būsit patenkinti.

Julija pakabino triubelę ir užlipusi į viršų pažiūrėjo pro langą. Du šunys gatvėje buvo atsikėlę ir uostinėjo žemę. „Aiškiai, pasimetę“, galvojo Julija. „Reikėtų juos

Du bičiuliai

Nuotrauka Vytauto Maželio

uždaryti... Tokie gražūs šunys, tikriausiai jų savininkai jų ieško“. Bet tai buvo komplikotas projektas; ir jeigu savininkai neatsirastų, tai ką tada reikėtų daryti? Julija gerai žinojo, kiek nervų, sveikatos ir pinigų galėjo kainuoti toks susipainiojimas su gyvuliais.

— Žinai, — ji šūktelėjo Albertui, — tikriausiai jų šeimininkai išsikraustė, ir jie kaip nors netyčia atsisikyrė nuo jų...

— Kieno šeimininkai išsikraustė?

— Reikėtų pažiūrėti į laikraščius.

— Apie ką tu ten kalbi?

— Ach, su tavim nėra prasmės...

Julija apsisilvokė meztinį ir išėjo į gatvę. Ten jau stovėjo trys vaikai ir glostė šunis. Mažesnis šuo šokinėjo ir laižė vaikams veidus.

— Ar žinai, kieno tie šunys? — paklausė Julija juodaplaukio berniuko, su dviratuku.

— Mrs. Brooks atrado juos savo kieme vakar, bet ji juos išmetė, — atsakė vaikas.

— Tai niekas nežino, iš kur jie?

Kitas, mažesnis, kokių penkerių metų berniukas, padaręs rimtą veidą, ėmė aiškinti:

— Pas mūsų kaimyną atėjo tokia didelė kalė, ir ji atsivedė šuniukų, bet ji juos suvalgė...

— Suvalgė...? — Julija pasibaisėjo.

— Aha, — tęsė vaikas. — Liko tik tai vienas. Paskui... tada atbėgo šuniukų tėvas, atgynė paskutinį šuniuką nuo jos ir išsivedė jį. Dabar jie neturi kur eiti, nes bijo grįžti atgal...

Julija klausėsi, norėjo dar paklausti vaiko, iš kokio gi kiemo tie šunys išėjo, bet susigriebė: „tėvas su sūnum...!“ Vaikas aiškiai fantazavo.

— Aš juos parsiveisiu namo, mano mama jiems duos pietų, — ryžtingai pasakė didesnis berniukas, pakėlęs nuo žemės dviratį.

Julija palaukė, kol vaikai nuėjo, o kartu su jais nušokinėjo ir du šunys. Ji grįžo atgal į kambarį, slapta vildama, kad daugiau jų nematys. Bet vakare, šluodama lapus prie gatvės, ji ir vėl juos pamatė. Šunys lakstė, uostydami žemę, tai pabėgdami į priekį, tai atgal. Vaikų nebuvo nė kvapo. Julija sustojo,

ir šunys priejo prie jos.

— Ei, ar davė jums kas nors pietų? — paklausė Julija, ir pati sau atsakė, kad turbūt ne. Ji parėjo į virtuvę, ištraukė du pakelius sauso šuniško „hamburger“, kurio Agutė nelabai mėgo, ir išnešusi į gatvę papylė ant laikraščio. Šunys tuojau pat sutvarkė maistą ir uostinėjo dar. Mažasis apsisvertė ant nugaros ir užvertė kojas.

— Ach, tu Dieve, — ištare Julija. — Artėja naktis, bus šalta, kad dabar su jais daryti?

Ji galvojo, kad jie galėtų permiegoti priemenę, kur stovėjo didelė būda, anksčiau pastatyta Agutei. Dabar būda buvo tuščia, po to kai Agutė susikraustė į kambarius.

— Albertai, reikia juos suleisti į priemenę... — nedrąsiai pasiūlė, sugrįžęs į butą.

— Ką tu, — pasipriešino Albertas. — Aguonėlė pakels skandalą, dar susipjaus su jais... Palik juos geriau lauke, kai išalks, susiras savo namus... Argi mes galime užsiimti su pasimetusiais šunimis? Tau reikia į darbą rytą, tai ką, užkraiš rūpestį tėvui?

Julija nutylėjo, kad buvo šunis tik ką pašėrus. Išalkę jie tikrai gal greičiau namus susirastų. Julija užtraukė užuolaidas, kad nematytų, kas darosi gatvėje, ir tvarkėsi namie, stengdamasi apie šunis negalvoti. Bet jai buvo sunku užmigti naktį. Apie vidurnaktį ji išslinko į didįjį kambarį ir praskleidė langą užuolaidą. Gatvė buvo tuščia.

— Nu, galgi kas nors susimylėjo ir įsileido juos, — paramino save ir vėl grįžo į lovą.

Atsikėlus iš ryto, pirmiausia pažiūrėjo į gatvę, ten nieko nebuvo matyti. Julija atsiduso. Pirmadienio rytas ėjo savo vaga, jiedu su Albertu skubino rengtis į darbą. Iš apačios atbėgo Agutė, Julija ją išleido į lauką. Jeigu kokie šunys maišosi po apylinkę, Agutė duos žinoti. Bet viskas buvo ramu, po kelių minučių Agutė sugrįžo ir nukūrė pas tėvą į apačią, kur stovėjo jos krepšys.

Pakeliui į darbą Julija vogčiomis dairėsi. Ačiū Dievui, šunų niekur nebuvo matyti.

Padėka profesoriui Antanui Maceinai

Jo mirties pirmųjų
metinių proga

ANDRIUS VALEVIČIUS

Išaugau netoli Hamiltono, Kanadoje. Mokėjau dešimt metų lietuviškojo mokykloje. Joje išmokau šiaip taip skaityti ir rašyti lietuviškai. Ir tuo viskas pasibaigė. Buvau laimingas, kad mane pagaliau atleido nuo tos šeštadieninės pareigos. Tikėjau, pasilikti eiliniu vienakalbiu kanadiečiu. Kodėl ne? Tačiau už septynerių metų vėl pradėjau lankyti lietuvių kalbos pamokas ir tik savo mokytojo dėka aš dabar sugebu parašyti šitą straipsnį. Mano mokytoju buvo prof. Antanas Maceina. Iš jo išmokau ne tik gramatikos ir rašybos, bet ir filosofo amato, gaudamas išties pasauliui, kuri dar vis veikia mano gyvenimą šiandien ir turbūt niekuomet nenustos turėjus man įtakos. Nenoriu leisti išminties apie Antano Maceinos filosofiją. Jo mintys daug kam yra žinomos. Mano tikslas čia yra prisiminti kai kuriuos dalykus iš mano draugystės su juo ir išreikšti dėkingumą už privilegiją, kad jį pažinau.

Prieš persikeldamas į Muensterio miestą, Vakarų Vokietijoje, 1979 metais, girdėjau, kad tame mieste gyvena žymus lietuvis filosofas. Dingtelio man, kad turėčiau jį aplankyti. Po kokių trijų mėnesių išdrįsau jam paskambinti telefonu: „Aš jau seniai laukiu Tave išgirsti“ buvo jo pirmi žodžiai. Jis buvo girdėjęs, kad kažkoks lietuvis studentas buvo atvykęs į jo teritoriją. Kitą dieną, ketvirtadienį, po pietų sėdau ant divano ir nukeliavau iki Kerssenbrocko gatvės kitame miesto gale, kur gyveno prof. Maceina. Taip aš pas jį važinėdavau kas ketvirtadienį po pietų per ištisus dvejus metus. Nereikėdavo man prieš tai jam skambinti, ketvirtadienio popietį buvo rezervuojami man. Jis buvo nedideliam trijų kambarių bute, kurio sienos buvo padengtos knygomis nuo grindų iki lubų. Salone buvo didelis rašomas stalas, ant kurio vis gulėjo sena

A. a. prof. Antanas Maceina kasdieninėje savo aplinkoje, Muenstery, Vokietijoje. Ten jis mirė 1987 m. sausio 27 d., per savo 79-ąjį gimtadienį.

maža rašymo mašinėlė, kurios raidės buvo pusiau nusitrynusios. Ir visur begalybės popierių lapų, tvarkingai krūvelėmis suskirstytų ir surištų virvelėmis su mažais kaspinukais.

Mūsų posėdžiai visuomet užsitedavo keletą valandų. Prasidedavo kalbos pamoka. Po to sekdamas jo žmonos Friedl tyliai įnešami iš virtuvės: arbata, sumuštiniai, kava, pyragaičiai ir konjakas. Po antro stikluoto sasiuviniai užsiversdavo ir mūsų kalbos pasukdavo link filosofijos. Kai pagaliau bažnyčios valandiniai varpai imdavo skambėti vis ilgiau ir ilgiau, prof. Maceina pradėdavo trinti savo kaklą ir aš suprasdavau, kad maistre jau pavargdavo ir man laikas namo.

Antanas Maceina buvo malonaus charakterio žmogus, visuomet lėpus ir mandagus. Net kai jis jausdavosi fiziškai prislėgtas, jo nuosirdumas ir kantrybė vis vien prasišviesdavo. Jame buvo gražus rimtumo ir linksmumo kontrastas, paspalvintas truputį išdykumo. Jis rimtai mąstydavo ir rimtai man aiškindavo savo idėjas ir nuomones apie gyvenimą, filosofiją, religiją ir politiką. Bet jis labai mėgdavo visokius pokštus ir pasakodavo anekdotus iš mūsų išeivijos lietuviškos inteligentijos gyvenimo. Jis mėgdavo žaisti. Kiekvieną sykį, kai aš paskambindavau apacioj prie įėjimo į

pastatą, vykdavo lenktynės, kas atsisiras pirmas prie durų. Ar aš, turįs užkoptą laiptais ir trečią aukštą, ar jis, kuriam reikėjo atsikelti nuo rašomo stalo ir peržengti savo butą. Jis apsidžiaugdavo, kai retkarčiais laimėdavo. Kam būtų dingtelėjus mintis, kad intelektualinis elitas šitaip linksminasi? Nežiūrint, kad jam nemažai teko iškentėti gyvenime, jis niekuomet nepradėjo optimizmo. Cinizmas jame neegzistavo.

Antano Maceinos ekscentriškumas buvo žavingas. Jis buvo tokios rūšies žmogus, kokių šiandien nebėra; tikras senjo pasaulio džentelmenas. Jis nevaivavo automobilio, nes nelaikė savęs šoferiu, niekuomet neskrido lėktuvu, nes sakė, kad priripė prie žemės. Jis niekad neįmoko anglų kalbos, nes neįžvelgė logikos jos gramatikoj ir norėjo, kad prancūzų kalba išliktų tarptautine kalba. Man vieną sykį parašė rekomendaciją stojimui universitetui lotyniškai. Kai vasarą išvažiuodavo atostogų su žmona, abudu elegantiškai apsirengę, tai pavažiudavo traukiniu ir kurortą visai netoli namų ir pailsėję, patenkinti po dviejų savaitų grįždavo atgal. Keliauti kone aplink pasaulį norint tikrų atostogų, kaip žmonės yra šiandien įpratę, visai neateidavo prof. Maceinai į gal-

vą. Daug sykių jį buvo kvietę skaityti paskaitas Amerikoje, bet jis niekad nevažiavo, aiškindamas man, kad jis europietis.

Savo gyvenimu prof. Maceina buvo pasiryžimo ir pasišventimo pavyzdys. Tai, kad rašė beveik išimtinai tik lietuviškai, rodo jo atsidavimą savo pasirinktam tikslui. Jis norėjo ugdyti lietuvišką filosofinę kultūrą. Jeigu jis būtų pasirinkęs rašyti vokiškai, jo karjera Vakaruose būtų buvusi daug sėkmingesnė. Bet tai jam ne tiek rūpėjo, kiek būti skaitomam pačioje Lietuvoje, kur gerų krikščioniškos filosofijos knygų nedaug. Prof. Maceinai mokslas buvo visų pirma pasiaukojimas ir pašaukimas, o ne pasipelnymas. Nebejaunas ir silpnos sveikatos, jis vis tiek versdavo save kasdieną rašyti, nes rašymas jam buvo neišvengiama pareiga. Dažnai man sakydavo, kaip jam gaila, kad lietuvių išeivijoje, ypač jaunimas, yra apleidę humanitarinius mokslus ir pasirinkę praktiškesnes sritis kaip, pvz., administratyvinius arba techniškus mokslus, nes tik humanitariniai mokslai išlaiko tautinį sąmoningumą. Jis žiūrėjo į savo darbą kaip pasipriešinimą šiam humanitarinių mokslų nuosmūkiui.

Mūsų pasikalbėjimuose prof. Maceina vis pabrėždavo svarbą studentams patiems galvoti, viską kritiškai išklausinėti, o ne vien rinkti profesorius perduodamas informacijas, kaip paprastai įvyksta universitetų auditorijose. Apsilaimai, informacijos amžius jam pasirodė kaip grėsmė mintijimui. Prof. Maceina man aiškindavo svarbą mokėti kitas kalbas, įskaitant lietuvių, dėl bendro dvasinio ir kultūrinio išsilavinimo. Parodydamas man lietuvių kalbos vertę ir grožį, jis mane paskatino ją geriau išmokyti kartu su kitom kalbom, be kurių šiandien niekaip negalėčiau įsivaizduoti gyvenimo.

Visais atžvilgiais prof. Antanas Maceina buvo retas žmogus. Tokios rūšies žmogus, kokių šiandien daugiau nebėra. Jo mirtis atėjo normaliam senatvės amžiui, bet jo atminimas turėtų išlikti mums gyvas, nes jis dar reikalingas mūsų amžiui.

Alfonsas Tyruolis

LYRIKOS MŪZAI EUTERPEI

Sapfė, ir Teognio, ir Pindaro
Globėja kūrybiniuos užmojus –
Širdy jų sužadinus lyrika,
Kuri tebeidė mūs amžiuose.

Iš tavo meilingojo skambesio,
Iš lyros žavingo aidėjimo
Sapfė pynė dainą jautriausiąją,
Sudėjusi jon meilės ilgės.

Kilniausiųjų himnų tu Pindaro
Sukurti išmokei, kad keltų jis
Padangėn Olimpo varžbas tas,
Kurios nešė garbę šauniausiają.

O tėviškės kranta, jau prarasta,
Teogniui liepei tu išgąsinti,
Kad jis neužgestų jo žvilgyje
Ir kad širdyje jo išliktų vis.

Euterpe, o mūza šlovingoji,
Kaip man šioj pakrantėj pagelbėtum?
„I lyra Teognio išiklausyk,
Minėdamas tėviškę brangiąją!“

LAIKO MES NESULAIKYSIM

Paduok, jaunyste, man sparnus:
Per negyvuosius skrisiu skliautus.

Adomas Mickevičius

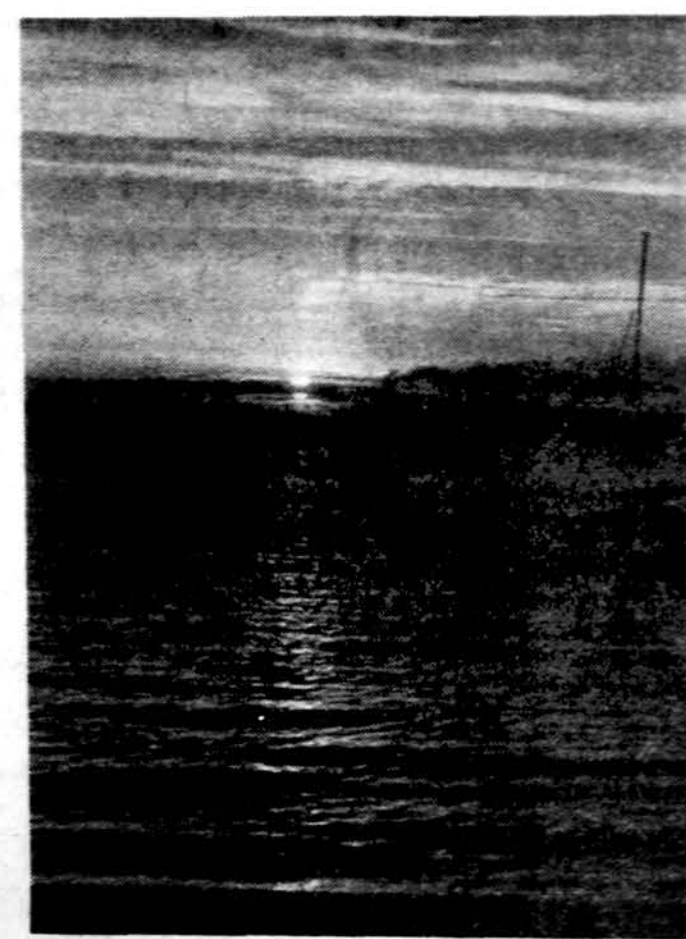
Laiko mes nesulaikysim,
Laikas visus pašims –
Tuos, kurių rankos jau kreta,
Lygiai kaip tuos, kur dar gims.

Toliuose vėl susitikis jie,
Kas jau anksčiau, kas vėliau,
Jų atminimas aidės, bet
Laiko gėlmėj vis giliau.

Ranką paduok man, jaunyste,
Kol su tavim tebesu:
Tu netoli atsilikęs,
Mano jaunoji sesuo.

Laiko žaliais kilimėliais
Ir tu atbėgsi čionai.
Bet ko žvelgi į tolius tuos
Taip gaudulingai, liūdnei?

Kviečio brandumą supraski –
Laiko sukrautus javus –
Ir iš tų tolių padvelks tau
Tykliai vėjelis gaivus.

Grazinos Santoski nuotrauka „Labanaktis“ iš Lietuvių fotografų išeivijoje šešioliktosios metinės parodos, vykusios 1987.X.23-XI.1 Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje.

PRARASTOJI DIENA

Gal niekad liūdnei prarastoji diena
Vėl veido giedrai nenuskaidrins šypsniui,
Kai grišiu atgal su pirmąja šalna
Tyliai mėnesienos taku auginsiu.

Bet jį daugel kartų iš kelio šaukia
Nutulstančią čia dar pabūti kartu,
Atplaukti už Nemuno vilnį tykliai,
Atplūst iš pavasario saulės žiedų.

Aplinkui sutemsta, užkrinta naktis,
Bet buvusią dieną seku įtemptom
Mintim ir per naktį: Kur tas atspindys,
Kurio jį nūn šviečia padangėn kitom?

JEI MES TAVO RANKOJ

Jei mes Tavo rankoj ir valioj,
Kas gali grėsmingo nutikti?
Suklupusi Meilė vėl kelia,
Iš sielvarto veda nesyk.

Kai ramų jūros paviršių
Suardo banga iš gėlmės,
Nurimsta vėl vandenį įnirše
Nuo Tavo didžios ištarmės.

Nurimsta ir mūsų siela,
Grėsmingos bangos sukrėsta:
Tu gydai mūs negalę, gėlą,
Negyjanti gyja žaizda.

„Tikriausiai susirado namus“, nusiramino lipdama į autobusą.

Diena buvo labai užimta, ir iki vakaro Julija šunis visai užmiršo. Pavakary pradėjo lyti – šaltas, nuobodus rudens lietus. Kai ji išlipė galutinę stotį, buvo jau tamsu ir įsisiutėjęs lietus pylė keliu iš kibiro. Julija buvo belipanti į savo įprastą autobusą, kuris ją priveždavo beveik iki namų, bet sudvejojo, ir perbėgusi gatvę įšoko į kitą. Šituo keliu ji galėdavo privažiuoti prie namų iš aplinkinės pusės, bet ten reikėjo truputį pakeisti kryptį, ir ji beveik niekada jų nesinaudojo. Vėliau, kai ji galvojo, kodėl ji būtent įšoko į tą autobusą, jai atrodė, kad pasamoniškai ji bandė išvengti – jeigu jie dar maišytųsi į apylinkę – dviejų benamių šunų ir su jais susirėjęs rūpesčio. Bet tuo metu, kai ji taip pasielgė, ji visiškai nesvarstė, viskas įvyko spontaniškai.

Privažiavusi prie savo gatvės, Julija paprasė šoferio, kad jis sustabdytų autobusą. – Nieko sau naktis, – pasakė šoferis, – a dog shouldn't be out on a night like this... Atsargiai, tik nepaslyskit... –

– Ačiū, labanaktis – Julija atsisuko į šoferį ir, praskėsi lietsargi, iššoko iš autobuso ir paplūdusi šaligatviui. Jai minutėlę pasirodė keista šoferio pastaba, kad tokią bjaurią naktį ir šuo neturėtų būti lauke, bet ji iš tiesų nespėjo apie tai ir pagalvoti.

– Kad juos kur dievai! – garsiai ištare Julija, įsukus į savo gatvę ir vos nesuklupus. Jai po kojom pasimaišė kaip iš žemės išdygę du kiurai perslape šunys. Jie vis dar uostinėjo žemę, stengdamiesi pagauti kokį pėdsaką. Nuo jų nukarusių uodegų ir šunų buvo čirškšlėmis vanduo. „Na ir pasimaišyk tu man kaip tyčia... Būtų tik pagėję už kampo, ir aš jų niekada nepamatyčiau... Būčiau anuo autobusu važiuojusi“... Julija susiraukė, lyg norėdama verkėti. Ji matė, kad dabar jau nebuvo kaip jų išvengti. Žinojo, jeigu palikusi juos lietuje ir šaltyje nueis, nemigos visą naktį.

– Na, gerai, šunys, – Julija pasidavė

neišvengiamam. – Einam su manim.

Šunys lyg būtų tik to ir laukę, tuoj pakėlė uodegas ir ėmė bėgti pirmą Julijos. „Ir iš kur jie žino, kur jiems eiti?“, pagalvojo Julija. Ji spartiai žengė namų link. Atidarė vartelius, ir šunys nedvejodami subėgė į kiemėlį. Julija atsirakino priemenelę, pasidėjo daiktus ir iš rūsio atsinešė porą senų rankšluosčių. Tada storai išliko būdą ir priemenaitės grindis laikraščiais ir atidarė duris į kiemą. Šunys tuoj pat sulindo į vidų ir ėmė purtytis, taškydami vandenį į visas puses.

– Ei, ei, palaukit...! – Julija stengėsi rankšluosčiais apsiginti nuo taškymo. Ji ėmė trinti rankšluosčius mažai, paskui didij šuni, ir negalėjo atsistebėti, kad jie tokie jaukus. Jie abu buvo jauni ir aiškiai neturėjo supratimo apie piktus žmones ir visokius pavojus, kurie laukė pasimetusių šunų. Apsausinusi juos, Julija nuėjo į virtuvę. Agonėlė, pasinaudojusi proga, įsibrovė į priemenaitę ir urgždama ir grasindama pripulė prie neprašytų svečių, bet tuojau pat ėmė juos uostinėti ir vizginti uodega.

„Na, ačiū Dievui“, atsiduso Julija. „Nors nereikia dėl Agutės bijoti. Dabar tik Albertas...“ Bet Albertas dar nebuvo grįžęs iš darbo.

Julija greit atidarė porą maišelių šuniško maisto ir išnešė į priemenaitę. Šunų raginti nereikėjo. Agutė sėdėjo ant laiptelių, iškišius liežuvį, ir oriai žiūrėjo į čėpsinčius ir ryjančius šunis. „Turi būti labai jau išalkę, jeigu jiems patinka šitas kratynys“ – jos išraiška bylojo.

Pašėrusi šunis, Julija norėjo vėl juos išleisti į lauką, bet tie atsisakė bėgti. Dėkūs apuostę įlindo į būdą, o paskui ji ir mažasis. Iš būdos lindėjo dvi patenkintos pavargusios galvos, patogiai įsitaisiusios ir pasirengusios miegoti. Julija pasigailėjo, kad neturi po ranka foto aparato. Agonėlė pribėgusi prie būdos dar pasiūstė, pavirgino uodegą ir nusekė Juliją į virtuvę.

Už pusės valandos prie garažo privažiavo Alberto automobilis. „Na, padėk Dieve“, min-

tyse pasimeldė Julija. Nutarė visai nesikišti, laukti, iki Albertas jais ir priemenelę, ir žiūrėti kas bus.

Subildėjo priemenelės durys, ir minutėlę buvo visiškai tyla. Julija pažūrėjo pro langelį. Albertas stovėjo, apsuptas dviejų šunų, ir glostė mažojo galvą.

– Valio! – negarsiai ištare Julija, bet nesikišo. Albertas pastovėjo, pataisė suveltus laikraščius, o šunys tuojau ir vėl sulindo į būdą.

– Tai vis dėlto parsivedei, – pasakė su priekaištu įžengęs per duris, bet jo žvilgsnis nebuvo piktas.

– O, Albertai, – ištare Julija ir pakstėlėjo vyrą į žandą. Agonėlė žiūrėjo į savo viešpačius, vizgindama uodega.

– Bet ką darysi, jei neatsiras savininkai? – paklausė Albertas.

– Na, nereikia iš anksto planuoti, – nuolankiai atsiliepė Julija. – Reikia daryti tai, kas būtina dabar, šiuo momentu... Dabar jiems reikia pailsėti, išsimiegoti. Rytoj pažūrėsim. Patikrinsiu laikraščius, ar jų kas ieško, svarbiausia, pietvakarių leidiniuose... –

Kitą dieną tėvas ganė tris šunis vietoj vieno. Julija patefonavusi namo sužinojo, kad visi šunys dūksta po kiemą, kad svečiai yra abu patinėliai, ir aiškiai giminė, tikrai – kad ir kaip neįtikėtina – galėtų būti tėvas ir sūnus.

Kam rūpėjo dingę šunys, žinoma, paskelbė laikraščiuose; o jeigu neskelbia, vadinasi, jie jų ir nenori. Julija, prisipirkusi krūvą laikraščių, skaitė skelbimus, bet niekur nematė, kad kas ieškotų dviejų šunų, ar net ir vieno, panašaus ir jos svečius.

– Idėk skelbimą į laikraščius, – ragino Albertas.

Bet Julija suabejojo. – Ai, geriau nesigarsinti, kas žino, kokio plauko žmonės gali atsiliepti... Jeigu man dingtų Agonėlė, būk tikras, aš turėčiau skelbimus visuose laikraščiuose... Turėk kantrybės, kas nors atsisausk... –

Praejo antradienis, trečiadienis, atėjo ir

ketvirtadienis. Šunys susidraugavo su Agonėle ir atrodė visiškai patenkinti – ir butu, ir maistu, ir naujais šeimninkais. Bet Albertas pradėjo nerimti.

– Na, kaip ilgai tu juos laikysi? Matai, niekas neatsiliepią, reikia nuvežti į Anticruelty Society!

– Palauk dar, duok laiko, gal žmonės iš karto nesusigriebe pranešti laikraščiams, ar kokia kita priežastis... Reikia duoti bent dvi savaites.

– O Chicago Defender skelbimus skaitai?

– Ach, – Julija numojo ranka. – Būk tikras, jie nepriklauso juodiems. Juodi nemylė gyvulių... Nėra prasmės nė žiūrėti jų laikraščiuose. Šitie šunys yra gerai prižiūrimi, iš gerų namų... Tik būk kantrus, kas nors jų tikrai ieško...

– Albertas kreivai pažūrėjo į žmoną, bet nieko daugiau nesakė.

Penktadienį, grįždama iš darbo, Julija vėl skaitė skelbimus laikraščiuose, ir dėl visa ko, kad Albertas nepriekaištautų, nusipirko ir Chicago Defender. Bet, kaip ji ir laukė, ir čia nieko nepesė. Defender turėjo vieną mažą skelbimėlį – tris eilutes – ieškomi du šunys, vienas juodas, vienas rudas, bus atlyginta...

„Matyt, balti žmonės ieško savo gyvuliukų juodų rajonuose...“, pagalvojo Julija. „Kaip gaila... Kodėl negalėjo būti abu juodi...“

Ji visai nusiminė. Jeigu iki dabar niekas jų neieško, tai, matyt, ir neieškos. Teks šunis atiduoti į Anticruelty Society, o ten mažą galimybę, kad juos kas adoptuotų. Julija žinojo, kad ta draugija priima gausybę šunų ir daugumą turi suinaikinti. „Mažą šuniuką gal dar kas nors ir paims, bet didysis tai tikrai bus užmigdytas...“, liūdnei galvojo Julija. „O jie taip prisirišę vienas prie kito, ir miega kartu...“ Jeigu vien nuo jos priklausytų, Julija manė, kad pasilaikytų abu šunis. Bet ir tėvas, ir Albertas priešinosi.

Julija, nukabinusi nosį, ruošė pietus virtuveje. Dabar ji beveik galėjosi, kad neįdejo skelbimo į laikraščius, vis būtų atsilieps kas

nors, net jeigu ir klaidingai, vis atrodytų, kad dar kas nors jų ieško...

Julija atsiminė skelbimėlį iš Chicago Defender apie dingusius juodą ir rudą šunis. Aišku, pas ją buvo ne tie. Bet jai taip jau buvo nesmagu, taip norėjosi nors su kuo pasikalbėti, kad ji neištvėrė. Išsitraukusi lapą iš laikraščio, ji nuėjo prie telefono ir išsuko numerį.

Atsiliepė nupėpes moteriškos balsas.

– Ar jūs suradot savo šunis? – paklausė Julija.

– Nee, nesuradom... Ar jūs juos turit? – sukiulo moteriškė.

– Prašau, tik nesijaudinkit. Aš turiu du šunis, bet spalvos neatitinka... –

Moteriškė staiga pradėjo rekti:

– She's got my babies... She's got my babies!

– Ji visai, matyt, negirdėjo, ką Julija pasakė apie šunų spalvą.

– Ei, palaukit, palaukit, – stengėsi ją pertraukti Julija. – Čia ne jūsų šunys, šitie yra abu juodi... Vienas mažesnis, kitas didesnis... –

– Mano vaikeliai, ji atrado mano šunis. Thank you, Lord! – nieko nepaisydama, klykė moteriškė pietietiška tarme.

Kaip tik tuo metu įėjo į butą tik ką parvažiavęs iš darbo Albertas, ir jo akys įsižiūrėjo į viltimi.

Julija uždėgė triubelę ranka. – Kažkokia pamišėlė juodė rekia, kad aš turiu jos šunis, negalima susikalbėti... –

– Klausyk, moteriškė, – pyktelėjusi, pakėlė toną Julija, – juk sakiau, kad spalva neatitinka... –

Bet moteriškos balsas jau buvo pranykęs, ir jos vietoj kalbėjo vyras.

– Koks jūsų adresas, mes atvažiuosim atsiimti... –

Julija buvo beprarandanti savitvardą. Ji negalėjo sau dovanoti, kad paskambino ten, kur aiškiai ieškojo ne tų šunų, ir kaip tyčia pataikė ant žmonių, su kuriais neįmanoma susisiekti.

(Nukelta į 4 psl.)

Panama City, FL teatruose

Staigios mirties ištikta šeima Kaleidoscope scenoje

ALFONSAS NAKAS

Ketvirtuoju iš penkių 1987-1988 metų sezono pastatymų Kaleidoscope pasirinko Tad Mosel dramą „All the Way Home“, parašytą labai tiksliai sekant James Agee romanu *A Death in the Family* (prie pastarosios knygos ir jos autoriaus grįšiu vėliau). Režisavo ir sceną dekoravo Charles Wilson, o kostiumus kartu su juo paruošė Jayne Layne. Apšvietimą atliko Jim Hamilton, balso efektus — Kerry Casey ir Charles Mirus. Pastatymą tvarkė Annie Dombeck. Režisieriaus padėjėja — Gail Salsman. Tarp vasario 26 ir kovo 12 dienos įvyko 11 spektaklių. Čia rašoma apie vasario 28-osios dieninį spektaklį, tad iš viso trečiąjį. Pastatymą visai rėmė net kelios Floridos kultūrinės institucijos.

Dramos centre — trijų asmenų šeima: 36 metų amžiaus Jay Follet (jį vaidino Chuck Atkinson), maždaug 28-rių jo žmona Mary (Karen Kay Ledet) ir apie septynerių metų sūnus Rufus (Mickey Wilson). Veikiama Knoxville, Tennessee, 1915 metų vasarą. Dalyvauja net 18 didelių ir mažų rolių aktorių, jų tarpe penki mažamečiai vaikai.

Dramos turinys labai lengvas nusakyti. Pasauktas ir užmiesti lankyti susirgusio savo tėvo, Jay Follet tą patį vakarą grįžta namo ir automobiliu su sūniumi Marku iškankamas užsima. Mary Follet su visa plačia gimine ruošiasi laidotuviams. Viskas. Bet trijuose dramose veiksniuose, išsitiesusiųose per tuos tris valandas, atsiskleidžia keletas šalutinių įdomybių, viena kita net tragediją nulėmusių. Visų pirma Jay būta linkusio į alkoholizmą, gerti metusio ir garsiai ištarusio: „Jei kada pradėčiau gerti, nusižudysiu“. Iškvietėjas lankyti širdim sunegalavusio (nebe pirmą kartą) tėvo buvo isteriškas alkoholis, Jay brolis Ralph. Iš Ralpho užuominų laidotuviams ruošiantis numanu, kad bėprotiškai į mirtį Jay veržėsi veikiausiai išgėręs, o gal ir nusigėręs, ir veikiausiai Ralph dėl to kaltas. Mary, savo ir žuvusio vyro šeimų užjaučiama,

James Agee

labai religinga katalikė, susiima save į nagą ir ryžiasi toliau gyventi. Rufus, tėvo nepaprastai mylėtas, ir pats jam meilės pilnas, mirties akivazdoj pasijunta dienos herojum. Yra dar keletas kitų dramų slinkti praturtinančių momentų, kurių čia nebebeimėsiu.

Neturiu ko ypatingo pasakyti apie šio pastatymo aktorius. Trumpai vertinant, dauguma jų buvo tik vidutiniškai. Mary Follet vaidinusi Karen Kay Ledet buvo gal kiek žemiau vidutinybės, jei vertinti profesiniu mastu. Ralpho vaidmenį Stephen Hathaway pakilo aukščiau vidutinybės. Nuostabiai puikų, nepaprastą vaidmenį sukūrė Harriet Johnston, vaidinusi išdžiūvusią, it mumiją, prosenelę Great-Great-Granmaw. Jai skirčiau aukso medalį. O sidabro atiduosčiau Mickey Wilson (Rufus). Jei jo tėvas, šio pastatymo režisierius, pasistengs, iš šio vaikelio gali išaugti scenos pažiba.

Turėčiau visokių pastabų ir kitiems vaidintojams, gerų ir ne taip gerų, bet visa tai paaukosiu kitam tikslui.

„All the Way Home“ pastatymo laukiant, mane sudomino James Agee, jo kūryba, gyvenimas, mirtis. Skaitydama *A Death in the Family* tesužinojau, kad jis turėjo tris žmonas ir keturis vaikus, daug gerę, staiga mirė 1955 metais, tesulaukęs 45

metų amžiaus. Knygos leidėjai teigia, kad „His death (...) was probably the greatest single blow to American literature since the passing of Thomas Wolfe“. Lyginama su Thomas Wolfe turbūt todėl, kad Agee stilijus į Wolfe panašus: kol jis (Agee) užmauna vyrui kelnes, prirašo pusę puslapio; tikėdama, kad iš auto avarijos brolis parvės sužeistas Jay, Mary jam lovą kloja ištisus du puslapius... Ką James Agee daugiau parašė, knygoje neradau. Bet jos pradžioje surašyta *A Death in the Family* spausdinimo istorija. Pasirodo, kad tarp 1967 ir 1987 metų šio Pulitzerio premiją laimėjusio romano išleista net 23 laidos, taigi daugiau negu po vieną kas metai.

Rodos, tokio masto rašytojui turėtų būti vietos ir lietuvių enciklopedijose. Deja, perėjęs LE abu papildymų tomus ir tris turimas tarybines enciklopedijas, apie Agee neradau nė vieno žodžio. Gaila ir liūdna, kad, aprašinėjant visokias museles, nepastebimas literatūrinis dramblis.

Panama City Kaleidoscope teatrui esu dėkingas, kad minimu vaidinimu išskėlė žymų literatūros talentą. Yra didelė rizika ir sceną paleisti net penkis mažamečius, kalbančius ir vaidinančius aktorius. Pasisekė! Spektaklis liks ilgai nepamirštamas. O perskaitę *A Death in the Family* romaną, ieškosime daugiau James Agee kūrybos, jeigu jo daugiau kas sukurta ir išleista.

James Agee (1909-1955) — amerikiečių rašytojas, gimęs Tennessee, baigęs Harvardo universitetą, išleido pirmą knygą *Permit Me Voyage* (Yale Series of Younger Poets) 1934 metais. Dirbo *Time* ir *Fortune* žurnalų redakcijose. Pastarajam paruošė studiją apie Alabamos pusi-ninkus per depresiją, kuri, *Fortune* atsisakius ją spausdinti, 1941 m. kartu su Walker Evans fotografijomis buvo išleista kaip *Let Us Now Praise Famous Men*. Apysaka *The Morning Watch* (1951), jautriai vaizduojanti vieną dieną dyvikamečio berniuko gyvenime Tennessee mokykloje, buvo preliudas jo stambiajam kūrinii — romanui *A Death in the Family* (1957). Tai iš dalies autobiografinis, poetinis pasakojimas apie laimingą, saugų vienos Tennessee šeimos gyvenimą, kurį sugriaua tėvo mirtis automobilio avarijoje. Agee filmų recenzijos ir jo scenarijai filmams *The Bride Comes to Yellow Sky* ir *The Blue Hotel* surinkti po jo mirties Agee on Film (1958) ir Agee on Film: II

Etnografija ir lietuviškas jaunimas

(Atkelta iš 2 psl.)

bendraamžių Pedagoginio lituanistikos instituto abiturientų sąrašus, sunku tikėti, kad tik maža „saulė“ pasiliko prie lietuviško darbo. O kokie lietuviški mes buvome! Kaip sunku šiandien yra rasti net jaunimo stovykloms vadovų. O kur liuanistikos mokyklų mokytojai, organizacijų vadai, netgi lietuviškų renginių lankytojai? Atrodo, kad beveik visi baigė aukštuosius mokslus, išgiję geras ir garbingas profesijas, gal ir patys net nepajuto kaip jie išsirpo „yuppy“ vertybių katilė.

Ši šeštadienį, kai atvyksit susipažinti su PLI studentais, neskaiciuokite, kiek kartų jie neteisingai kirtuos arba senų dainų žodžius užmirš. Atsiminkite, kas šis jaunimas yra ir kiek daug jis daro. Jie yra veiklūs ir pareigingi skautai ir ateitininkai. Šeštadieniais jie lanko Pedagoginį lituanistikos institutą. Jie priklauso Jaunimo sąjungai ir tautinių šokių ansambliams. Jie yra veiklūs savo parapijose. Jų tarpe PLI abiturientai, kurie yra liuanistikos mokyklų

(1960). Jo laisakai savo senam mokytoji ir globėjui nuo vaikystės metų iki mirties išleisti kaip *Letters to Father Flye* (1962).

mokytojai ir organizacijų vadovai. Jie yra pirmiaujantys mokiniai savo gimnazijose ir universitetuose. Kai kurie dirba po pamokų, kaip padavėjai, padavėjos, lėkščių plovėjai. Ar nenuostabu, kad jie dar spėja senų lietuviškų dainų išmokti? Šitas jaunimas pats dažnai pergyvena, kad jie nepaveikia savo bendraamžių lietuvių bei ir kad jų draugai nemato vertės pasimokyti Lietuvos istorijos, gramatikos, literatūros. Nera abejonės, kad šis jaunimas dirba lietuvišką darbą iš idejos. Norėtusi tikėti, kad metams bėgant mes jų neprarasime, nes jų tarpe yra tiek daug gražaus ryžto, idealizmo ir pasi-sventimo. Didelė padėka priklausomam rektorui dr. Jonui Račkauskui ir instituto vedėjai Stasei Petersonienei bei visiems instituto lektoriams, kad taip nuosirdžiai su šiuo jaunimu dirba ir sudaro sąlygas bei skatina idėją, kad Pedagoginis lituanistikos institutas yra antrieji šio jaunimo namai. Nuosirdi padėka taip pat priklauso PLI Etnografinio ansamblio chorvedams: Daliai Polikaitytei ir PLI lektorėms Danutei Rukšytei bei Emilijai Sakadolskienei, kurios su tokia kantrybe ir meile išmokė jaunimą muzikaliai ir liaudiškai dainuoti. Tenka pasidžiaugti tuo, kad lektorai ir studentai dir-

Nuometuos kaimo moters dainuoja sutartine: Gaja Pemkute, Nida Pemkute, Dalia Polikaityte ir Rita Stukaitė (iš PLI Etnografinio ansamblio pastatymo „Bekit, bareliai“).

Nuotrauka Jono Duobos

bome, rūpinomės kartu, kaip tikrai viena kaimo šeima. Drauge reikia neužmiršti, kad šio jaunimo kilnumas yra atspindys jų tėvų rūpestingo ir pasi-sventusio auklėjimo.

Seniau Pedagoginis lituanistikos institutas yra ruošęs suaugusiųjų

kursus, kad būtų progos plačiau visuomenei pasisemti lituanistikos žinių, gilintis į tautos kultūrą ir istoriją bei pabandant rasti su šiuo jaunimu. Deja, visuomenės atsiliepimas į šias PLI pastangas visuomet būdavo gan menkas.

Ši šeštadienį Stefanija Janušienė bei kitos dainininkės, paprastai ūkininkai ir kaimiečiai prabilę Chicago lietuviško jaunimo balsais. Jie primins mums, kad kadaise lietuvis žemdirbys gėrbė žemę ir gamtą ir jautė, kad žmogiška pagarba kitam žmogui buvo aukščiausia vertybė. Jie skatins mus labiau stengtis išlaikyti lietuviškas dvasias, savo gyvenimuose. Ši vakarą protėvių dvasia, kadaise apsigyvenusi rugių plotuose, atgijusi, apsigyvens mums ir jungs mus ne tik su tėvų žeme, bet su visais žemės vaikais, kurie yra kadaise lietuvių vardą pagarbiai nešioję.

Pedagoginio lituanistikos instituto Etnografinio ansamblio pastatymas „Bekit, bareliai“ — Rugpjūtės pabaiginių šventės bus šandien, kovo 19 dieną, 7 val. vak. Chicago Jaunimo centro didžiojoje salėje. Po vaidinimo atsilankiusiems bus proga pasivaikinti ir su jaunimu pabendrauti Jaunimo centro kavinėje.

Nuotrauka Jono Duobos

Atvyksta svečiai rugpjūtės pabaiginių šventei: Jūratė Jankauskaitė, Andrius Polikaitis, Daiva Dambrauskaitė, Dalia Polikaityte, Algis Sodonis, Jonas Variakojis, Ričardas Chiapetta (iš PLI Etnografinio ansamblio pastatymo „Bekit, bareliai“).

Apie šunis ir žmones

(Atkelta iš 3 psl.)

— Listen, mister, — Julija sušneko kaip su tarnu. — Aš stengiuosi jūsų žmonai išaiškinti, kad šunys, kur mes turim, yra ne tos spalvos...

— Tas gerai, labai gerai, — atsakė vyras. — Leiskit tik mums pažiūrėti, mano žmona verkia, ieško... Prašau, duokit savo adresą... Julija labai nenorom padiktavo adresą ir telefono numerį.

— Mes būsim už dvidešimt minučių.

Julija nesitvėrė iš apmado — pati ant savęs. — Tamsuoliai, juodžiai, užsispyrę atvažiuoti pažiūrėti... Ach, ir kodėl gi aš jiems skambinau!

— Nu ir tegul atvažiuoja, — Albertas sujudo.

— O gal ir jų, duok jiems pažiūrėti!

— Tik prasidėk su juodais... Gal jie kokį biznį varo su šunimis — jiems, matyt, ne-svarbu, kokie...

— Na, jau tu nuvažiuai į kraštus. Palauk, pamatysi.

Julija susinervinusi lakstė po butą. „O kaip, jeigu tikrai jie šitaip per skelbimus renka šunis, o paskui juos parduoda kokiems eksperimentatoriams... Gal kokie nusikaltėliai, kaip mes atsiginsim... Ach, ką aš padariau!“

Julija taip įsibaugino, kad norėjo šauktis policijos pagalbos, ir jeigu dar būtų reikėję ilgiau laukti, būtų ir iššaukusi. Bet žmonės atsirado anksčiau, negu buvo žadėję. Priėjusio namo sustojo senas karkiantis automobilis, ir iš jo išlipo vyresnio amžiaus juoda pora. Moteriškė kažin ką šūkavo apie savo „babies“. Julija išbėgo į gatvę ir sustabdė juos.

— Palaukit, prašau, — jos balsas buvo griežtas. — Jūs man turit visų pirma nusakyti jūsų šunų išvaizdą. Juk suprantat...

— O taip, o taip, suprantu, — moteriškė sustojusi šnekėjo greitai. — Jie yra juodi,

turi rudas papilves. Jie yra broliai, iš vieno lizdo, ir tik šiešiu mėnesių amžiaus, tik vienas kažkodėl augo greičiau už kita...

Julija kiek atlyžo. Na, teisybė. Spalvas teisingai apibūdino. Ir giminystė paaiškintų šunų panašumą ir jų prisirišimą vienas prie kito. Bet tai kodėl toks skelbimas laikrašty — vienas juodas, vienas rudas?

Albertas neišvėręs paėmė moteriškę po ranka. — Čia jūsų šunys, — kalbėjo jis su šypsena, lyg laimindamas ją, — be abejonės, jūsų šunys!

— Albertai, palauk gi, ką darai, — sušnypstė Julija. Ji matė, kad Albertas taip norėjo atsikratyti šunų, kad net nepaisė paprasčiausio atsargumo. Į kalbą įsiterpė moters gauruotas vyras: — Laikraštyje jie ne-teisingai mano skelbimą idėjo. Aš skambinau iš darbo ir sakiau, kad dingę du šunys, juodos ir rudos spalvos, o jie išspausdino, kad vienas rudas, kitas juodas.

Julija atidarė duris į priemenaite, kur jau du šunys buvo sukilę ant kojų, ir įleido žmonišką ir vidų. Moteriškė apsišukusi puolė bučiuoti šunų, o vyras kažin ką vapaliodamas mosikavo rankomis.

— Viešpatas išgirdo mane, — šnekėjo moteriškė, — Jesus Christ išgelbėjo mano vaikelius!

Atsistojusi, ji apkabino Juliją ir pabučiavo ją į veidą. — Jūs nežinot, kaip jūs mane padarėt laiminga... — Moteriškės vyras palinkėjo galva kelis kartus, bet jam nepavyko įterpti žodį. — Jie mums dingę iš kiemo šeštadienį, mes visur ieškojom, išvažinėjom visas apylinkes!

— Mes juos pirmą kartą pamatėm sekmadienį...

— O nuo kada jie pas jus? — paklausė kiek apimusi moteriškė.

— Nuo pirmadienio vakaro, aš juos parsivedžiau per tą didelę liūtį.

Negrė nusišypojo daug žinančia šypsena ir palingavo galva. — Matot, gal jūs netikėt, bet Viešpatas išklausė mano maldos... Kaip tik per tą baisų liūtį pirmadienį, aš važinėju verkdama po apylinkę ir meldžiausi — Jesus Christ, išgelbėk mano šuniukus! — ir Jis atvedė jus jiems į pagalbą... Nežinomi Viešpaties keliai... Thank you, Lord!

Julija, prieš savo valią, pasijuto sujaudinta šitos prastos moteriškos kalbos. Moteriškė, nusišuosčius ašaras, išsitraukė iš rankinuko pinigėlį. — Aš jums atsiųginsiu...

— Ne, ne! Jie buvo mūsų svečiai, mes tik džiaugiamės, kad atsirado savininkai...

— Ar tikrai ne? Na, ačiū jums labai... Jūs gal norit daugiau apie mus žinoti... — Ji kalbėjo, matyt, pajutusi Julijos abejonę. — I am Cora Selby, o čia mano vyras Matthew...

Ji pasipasakojo, dirbanti biskvitų fabrike, vyras valytojas kažkokioj istaigoj. Vaikų jie neturi, bet turį šiuos šunis ir jų motiną, tris iš viso.

— Aš juos myliu kaip tikrus vaikus, jie mūsų šeima, mes pareinam iš darbo, ir jie mūsų laukia, džiaugiasi, mes jiems išmintingi ir galingi, svarbūs... Jūs galvojat, kodėl jie neturi apykaklės... — Mrs. Selby ištraukė iš kišenės šuns apykaklę su medaliuku. — Šita priklauso Cyrus, — ji parodė į didesnį šunį.

— O Donald savo apykaklę nusimovė ir sugraūžė, tai mes ir šitą nuėmėm... Manėm, reikia palaukti, kol kiek patęs.

— Kaip, jūs spėjat, jie atsirado mūsų apylinkėj? — paklausė Julija.

— Neturim supratimo, jie niekad iš namų nebėgdavo, kas nors, matyt, juos pavėžėjo. Abejojau, kad jie būtų patys nuėję 25 blokus.

Šunys vikriai įsėko į automobilį. Mrs. Selby atidarė langelį: — Jūs turit pas mus atvažiuoti ir pažiūrėti, kaip mes gyvenam. Prašau, pridėkit? Atvažiuokit šeštadienį po pietų, arba sekmadienį...

Julija prižadėjo, nors iš tiesų neturėjo jokios intencijos važiuoti kažkur į „negryną“, ir įsikišo į kišenelę skiautele popieriaus, ant kurio buvo pieštuku sukeverzotas adresas. Jie atsisveikino. — God bless you! — Mrs. Selby dar šūktelėjo, atsisukusi į Juliją su Albertu, ir mašinelė nuparėjo į pietus.

— Na, ačiū Dievui, — atsiduso Albertas. — Laimingai atsikratėm šunų...

— Nežinau, — numykė Julija. Jai buvo neramu.

Atėjus šeštadieniui, Julija vis dėlto nutarė bent pravažiuoti pro tų žmonių gyvenvietę. Sekmadienį iš ryto, kol Albertas dar miegojo, ji sėdėjo į mašinėlę ir patraukė į pietus. Paklaidžiojusi beveik apylinkę, ji stabtelėjo prie dailaus, nedidelio namuko, apsuoto didžiulių, senų medžių. Išlįpti ji nedrįso, vietovė aiškiai buvo apgyventa juodų. Vietos daug, daugiau negu prie jų namų.

Ji išgirdo lojant šunis, ir per frontines duris išsikišo Mrs. Selby galva. — Oh, you came! — suspiegė ji ir išbėgo į lauką, mosikuodama rankomis. Julijai nebebuvo kaip išvengti, ir ji išlipo iš mašinos.

— Aš taip džiaugiuosi, kad atvažiuot! Einam į vidų, būtinai dabar turit užėti nors minutėlę...

Julija leidosi įvedama į butą, ir čia tuojau prisistatė Cyrus su Donald ir jų motina. Julija pamatė trečią seno medžio profilį — motiną buvo sunku atskirti nuo jos vaikų. Dabar ant kaklų šunys turėjo metalines grandinėles. Jie šokinėjo apie ją, kaip apie seną pažįstamą, ir Julija glostė juos, juokdamasi ir šnekindama, ir kasydama už ausų.

Julija atsisėdė į blizgantį fotelį, Mrs. Selby iš

virtuvės atnešė porą butelių alaus ir kažkokių čipsų, padarytų iš sūrio. Julija niekada negėrė alaus, bet dabar nedrįso atsisakyti. Taip ji pamazų siurbčiojo putojantį alų ir klausėsi Mrs. Selby šnekos. Moteriškė jai papasakojo visą savo šeimos istoriją, ir apie tėvus, pasilikusius Alabamoi, kuriuos ji norėjo atsivežti pas save. Užtat jiedu su vyru dabar rengėsi išstaiyti savo „back porch“, įvesti ten šildymą, kad žiemą būtų galima gyventi, ir ten bus tėvams geras kambarelis. Jie visi priklausė baptistų bažnyčiai... Mrs. Selby giedojo chore... kasdien skaitė Bibliją...

Julijai nuo alaus pamazų ėmė dūmėti galva. Moteriškė ją apvedžiojo apie savo švarutėli namą, parodė daržą, kur vasarą pas ją esąs išsisėdėjęs. Gėlyna jie aptvėrė vieline tvorele, kad neprieitų šunys...

— Atvažiuokit pas mus balandžio ar gegužės mėnesį, aš jums duosiu puokštę tulpių, pamatysit, tokių gražių tulpių nedaug kur rasit...

Julija linkčiojo galva, ir jai atrodė, kad joje kažkas tirpsta, tirpsta seniai užkietėjęs nepasitikėjimas ir baimė, ir ju vieton atplaukia į jos širdį kažkas labai šilto ir malonaus. Ji prisiminė — seniai Lietuvoj, dar vaikystėj — vizitus pas senukę Josmantienę, kuri turėjo sklypelį žemės netoli už miesto, kur ji su seserimi eidavo atsinešti pieno vasaros vakaraus. Josmantienė visada jas pavaisindavo ir įdėdavo kelionei tai keletą uogų, tai po obuoliuką. Kas, rodos, galėjo būti bendro tarp Josmantienės ir Mrs. Selby, o vis dėlto, o vis dėlto...

Julija parvažiuojo namo ir rado Albertą berašantį prie savo rašomojo stalo. Jis pakėlė galvą. Julija atsisėdė prieš jį susimąstiusi.

— Zina, Albertai, — patylejusi ištare ji. — Apsigalvojau... Neparduosim dabar namo. Pagyvensim, pamatysim...

Albertas papėjo savo pypkę ir šypsojosi.